

321/477/06
0-54

Борис
ОЛІЙНИК

7/10

70R.

Борис

ОЛІЙНИК

✓ 90.152-1 Міра
~~32978~~

Вірші, поема

4
20
0

Криворізька
міська централізована
бібліотечна система
БІБЛІОТЕКА-ФІЛІАЛ

14
КРИВОРІЗЬКА
МІСЬКА ЦЕНТРАЛІЗОВАНА
БІБЛІОТЕЧНА СИСТЕМА

У2
О-54

Глубоко эмоциональные стихотворения гражданского звучания, интимная лирика и поэма «Небо павшего безвести» составляют новый сборник известного украинского советского поэта, лауреата Государственной премии СССР и Государственной премии УССР им. Т. Г. Шевченко.

Привлекает в этих произведениях социальная острота, углубленность в проблемы современности, свежесть красок образной системы. Поэт продолжает разрабатывать темы любви к родной земле, чести, совести, непримиримости к нашим идейным противникам.

Рецензенты: *М. Г. Жулинський, П. П. Засенко*

О $\frac{4702590200-174}{M223(04)-84}$ БЗ.34.2.84

© Издавництво «Радянський письменник», 1984

Перед людьми і землею,
при знамені Отчизни,
Перед червневим днем,
зрубаним, наче віть, —
Воїном укріпись в клятві суворій,
пісне:
Ні перед ким, ні перед чим
не відступить!
Стань при мечі святім,
кутому з нашої муки.
Не пропусти — інакше
матір'ю проклянем! —
Тих, що з базару ідуть гріти непевні руки
Над Вічним вогнем.

М*іра чуття*

Не квапся знімать з таїни сповиток
І спрощувать все до нуля.
Зостав у душі заповітний куток,
Де казка дріма, як маля.

Бо в реві ракетнім — аж тоскно чортам! —
Вже став би над злом і добром,
Аби я не вивідав шостим чуттям
Того, що не знає БОМ.

Ти втис мене в формули, як в стремена.
А я доведу тобі днесь:
Поезія більше, ніж логіка, зна,
Оскільки — П о е з і я єсмь!

Хай в слові вовік таємниця світа!
Ти чуеш, як плаче воно:
«Зозуля йому ще дарує літа,
Хоч він уже мертвий давно».

Та є у поезії вища мета,
Не звітна і владі небес:
«Зозуля йому відкувала літа,
А він уже в Слові воскрес».

I

Чаклунської ночі Івана Купала,
У час, коли папороть тайнощі діє,
На свято кохання виходять, як пави,
Полянського роду у білому діви.

Пливуть опівночі у травах бобрових
На поклик магічний тремкого багаття.
І тихо пускають по хвилях Дніпрових,
Мов знак нареченим,
вінки-лебедята.

І Київ, такий ще малий, — на долоні.
І Кий із братами ще жив і князює.
І Либідь в любистковій на оболоні
Із ладо своїм лебедино зорює.

Світанок встає з молодого розгілля,
Гінці на комонях тривожать дорогу,
Гукаючи владно киян на весілля,
На свято народження роду нового.

...Народжуйся, роде, русявої вроди,
На трави, на зорі, на лагідні води!
І радуй вовіки, мій добрий народе,
Зерном і піснями
всесвітні народи!

IV

Славтеся, руки, в трудах — золоті,
Колос творящі, вогонь і вугілля,
Лагідний шовк молодим на весілля,
Сталь на космічні ракети круті!

Хай лебедіє у льолі дитя
Мирному небу і нині, і прісно.
Вічно перебуймо в житті, як у пісні,
Пісня ж — нестертна, як древо життя!

Чотири
посвяти безсмертним
Інтродукція

В нехрещених борах, рождених ще до пасхи,
Пообіч ножових, двосічних автострад
Одвіку навесні кохання славить птаство,
І кожне — на своїй.

І всяк — на власний лад.

Маленький, сірий птах,
невидимий у вітті,
В солодкім забутті закинувши дзюбок, —
Як розпочав пеан іще в палеоліті,
То вже й двадцятий вік,
а він веде смичок.

Старий зальота-крук, та ще й глухий на лихо,
Горлав до молодичь рипуче:

«Ти — моя!»

Та, стрельнувши йому впівока,
ворониха
Ловила з-під крила рулади солов'я.

Його зімітувать хотів меткий папуга,
Під нього одягався шпак-апологет.
Він був утричі менший лев'ячого вуха,
Та навіть лев ревів розчулено:

«Поет!»

Його переспівать когут надумав здуру,
Волаючи невлад на сідалі штахет.
Та з півнячих потуг сміялись навіть кури,
І млосно мружились, коли співав Поет.

Поважні гусаки шляхетної породи,
Яким ще древній Рим пожалував герба,
Зачувши солов'я,

у всій своїй погорді

Спинялися на мить розгублено:

«Ти ба!»

...Маленький сірий птах — маліший від сльозини,
Ти вічно прилітай з незбагнених верхів,
Як чиста благовість — одпущення людині
Набутих нею в суєті гріхів.

I

Тарасові Шевченку

Опав росою на духовний голод
І рідних піль, і планетарних крес.
Його устами небеса глаголять,
Рокоче він глаголами небес.

Нетлінний весь, бо плоть його — у слові,
Що яр-зерном скресає по сівбі.
Він кожну мить являється в онові,
Щоб нас добром розбуджувать в собі.

Зоря його, немов провісна птаха,
Летить, летить за межі світлові!
І сходить вище шапки Мономаха
Козацька шапка на крутій главі.

Кожух його теплом отави диха.
Верба, зеліяна в добу глуху,
Вросла в зеніт, немов зелена віха,
На нашім тричі праведнім шляху.

Чумацький вус заврунився, як волоть.
В криниці ока височінь дріма...
Його устами немовля глаголить —
Сиріч, глаголить істина сама.

Ім'я його калиновим уставом
В папірус літ вписали журавлі...
Глаголить він народними устами.
Його устами, вдосвіта уставши,
Народ себе глаголить на землі!

II

Олександрові Пушкіну

На Горах Пушкінських,
на ріках псковитянських...
Така на душу сходить яснота,
Що світ увесь читається з листа
Від космосу до ідолів поганських...
На Горах Пушкінських,
на ріках псковитянських.

Як потьмянів у цій ясновині
Джинсовий лиск піттів балаганських!
Такі минущі видались мені
Ристалища за першість при вині...
На Горах Пушкінських,
на ріках псковитянських.

Зніми-но паперового вінця,
Що сам собі нап'яв у нагороду, —
І ти почувеш в тиші всесвітнянській,
Як сам народ замислює співця,
Як сам Поет замисливсь до народу
На Горах Пушкінських,
на ріках псковитянських.

Коли запрагнеш на земній межі
Пізнати глибини російської душі,
Що лебеді з коренів слов'янських,
Спини себе посередині дня
На цій гряді, де вічність осіня, —
На Горах Пушкінських,
на ріках псковитянських.

Я там стояв, чолом під небесі,
І чисте око житньої роси
Мені явило Канів придніпрянський.
І два Бояни — двох народів вість —
У двоє рук творили вічний міст
На Горах Пушкінських,
на ріках праслов'янських.

III

Іванові Франку

Покропи мене, дощику,
тихо мене окропи.
Може, виросту терном... роменом.
Аби — не осотом.
Просмоли до суровості пряжу моєї тропи,
Щоб не рвалась ніколи, як нить — між Франком і Народом.
...Жовтий лист покружляв і зів'яло опав на плече.
Обернувся на сонет.
У сонеті на бруньку зачався.
Вища таїнь — відродження духу, немертного в часі!
Воскресіння часу у глаголі,
що вічне рече!

Щедрий дощ на посіви. І тиша — на цілі світи.
Краплі світять на вітах,
як сльози щасливі на віях...

Добре, брате Іване,
ходив ти за плугом. І сів.

Нам не тільки зібрати
Криворізька належить зерно зберегти
Криворізька центральна бібліотечна система
2 Б. Олійник
90152
17

И 11

Для нових посівань

на високі, зажнивні літа...

Тихо падає дощ, наче слово твого заповіту,
Щоб недремний сівач уставав до роботи засвіту:
Поле спрагло чекає.

На обрії слова — світа.

...Покропи мене, дощику,

тихо мене окропи.

Може, виросту терном... роменом.

Аби — не осотом.

Просмоли до суровості пряжу моєї тропи,

Щоб не рвалась ніколи, як нить —

між Франком і Народом.

IV

Павлові Тичині

Як співав поет, народ мовчав.

Слухав.

Переважно — говорила преса:

— Ах, який поет народивсь у нас

Неповторний!

А народ мовчав не з глухоти.

Просто клопоти його обсіли:

Треба було горе перерости,

Повоєнну ниву сьак-так обсіять.

Ти йому даруй мовчанку, пресо:

Мав іще ж навчить він Дніпрогеси

Говорити після контузії...

Миготіли роки у вікнах шпальт.

Від нових зірок втомилась преса.

Коли це по буднях земних народ
Небо прочитав — і зачудувався:
— Слухайте, який поет народився
Неповторний!

— Та ви що: Тичина давно... пішов.
Світ же засміє! — червоніли шпальти.—
Мабуть, ви його переплутали з кимось.
Тут нових ось трійко засвітилось
Неповторних.

Певно, ви на оці мали їх?

— Ні, — зітхнув пробачливо народ, —
Ми таки й о г о на оці мали.

Добре, що нових прийшло чимало,
Але кожен з них зі своїх висот
Тільки ще самому собі засвітився.
А Павло Тичина для нас уродився
Давно... Ще до нас.

— От тобі й раз! А час?

— ...І після нас.

Говорив народ. Вивчала преса.
Переважно — говорив народ...

*Коліскова
новонародженому киянину*

Спи, мій маленький киянине, люлі,
Спи, мій роменовий цвіт!
Щедро тобі накували зозулі
Цілих п'ятнадцять століть.

Скільки прислали дарунків і ласки
Із багатомовних країв!
Кий-сивоус передав тобі казку
Аж із полянських гаїв.

Либідь русява тобі коліскову
Грає на струнах Дніпра,
Дарниця стелить дорогу шовкову,
Вишиту ниттю добра.

Гінко рости, моя люба дитино,
Щастя моє голубе!
В злагоді вірній єдина родина
Прийме в обійми тебе.

Спи, мій маленький киянине, люлі,
Спи мій калиновий цвіт.
Хай накують тобі щедрі зозулі
Миру на тисячу літ!

I

Застилають столи господині
від хати до хати.

До травневої учти
збираються мовчки солдати.
Зоддалік, при вікні, стала пам'ять війни
І ніколи уже од вікна не відійде.

Обнялися по-братськи,
неначе побачились вперше.

Пожурилися трохи,
що стало з літами їх менше.

Пораділи весні, що зростають сини,
Тужавіють сини, а вони опадають...

Я вклоняюся вам по-синівськи доземно,
солдати.

Я молюся на ваші святі перемоги і втрати.
Тільки ж ви не сурміть

ув останній похід,
Тільки ж вічно живіть.

Ми вам рясту у ноги
постелим від хати до хати.

Надаруєм онуків, немов ластів'яток,
до свята.

Тільки ж ви, доки світ,
не відходьте в граніт,

Тільки ж вічно живіть!

II

Чи не досить, поете?

Війна рокова

Сорок літ, як в траншеях дріма.

І в солдатських листах вигасають слова,

Та й самих адресатів нема.

І не варто полохати маминих снів —

Хай їм ліпше онуки гудуть.

І не треба гіпербол: полеглих синів

Вже й пороги отецькі не ждуть.

Гей, на ратних полях — полини, полини.

Забуття осіда, як зима...

Так чому ж я і досі біжу із війни?

Запитав би, так... батька нема.

І летять жайворонням у ті полини

Онучата, мов доля сама.

Так чому ж я і досі біжу із війни?

Запитав би, а й неньки нема.

Час од спалених весен втіка в голубе.

Тільки ж пам'ять рокоче в диму:

— Ти про себе забув.

Ти запитуй себе,

Щоб тебе не спитали:

чому?!

Честь осквернивший воїна,
Кров'ю затям про те:
В пам'яті нашій пробоїна
Доти не заросте,

Доки на пагорб Слави,
На мироносну синь
Падає з-за халяви
Зради твоєї тінь!

Біла твоя озлоба,
Темна, як вир, душа...
Слизько повзуть спідлоба
Двоє кружал вужа.

Там, як хитка примара,
Важко, за кроком крок,
Йде за тобою кара,
Звівши на смерть курок.

...Честь осквернивший воїна,—
Доки росте трава,
Жодна земна розколина
Душу твою не схова.

Ми б тебе вже й простили,—
Мертвий еси, як пил,—
Так не дають могили.
Прощі нема в могил:

На сорокове літо,
Як в сороковий день,
Їхні зірки із дикту
В небо застогнуть:
«Де?!

Де він, що в рукопашнім
Здавсь і ступив на криве,
Що оскверняє прах наш
Тим уже, що — живе?!»

— Тут він! — гогоче бором,
Диба стає земля.
— Ось він! — рокоче ворон,
Що по тобі кружля.

Коло його все нижче
Звужує рішенець:
Хоч для мерців — живий ще,
Та для живих ти — мрець.

Сущі й забути б ладні —
Хай уже візьме тля...
Але ж і ми не владні,
Як не прийма земля.

*Платону
Вороньку*

Як збирався він до січі —
Пожилилась тирса,
Яре полум'я жактіло
По Сулі на Суми.
Впала мати на порозі
Чайкою в Охтирці,
Вигасали на вгородах
Соняшники сумно.

— Ти обходь мене подалі,
Смерте, стороною.
Ти не квапся потішатись
На могилах, враже!
Начувайся — осідлаю
Круто вороного,
А тоді вже в суднім полі
Доля нас розв'яже!

Як ударив копитами
Вороний в гостинець:
Три мости злетіли в небо,
А четвертий — к чорту.
Порудів із того грому
Мічений чужинець.
Став рушницю заряджати,
Від озлоби чорну.

Він в обойму заганяє
Всі чотири зразу.
А на п'ятому патроні
Змовкнули зозулі,

Бо в останньому для хлопця
У самім рейхстазі
Смерть роковано у жало
Золотої кулі.

І коли вони зійшлися
З ворогом на криці —
На Савур-могілі тиша
Руки заломила.
Вдарив зайда у чотири
Постріли з рушниці,
А на п'ятому упала
Зірка з небосхилу.

Ти даремно впала, зоре,
З горя на планету,
Ти зарано, хижий враже,
Ставиш перемета,—
Золота твоя, підступна,
Не взяла поета,
Бо на серці не пробила
Милої кисета!

Як вертався він з походу —
Жито половіло.
Усміхались чорнобривці
Карими очима.
Три мости злетіли в небо
Лебедями біло,
А четвертий — до тієї,
Що кисет вручила.

Гей, летів на вороному
Легко, як на лови:
Не назбирував трофеїв
По великій брані.

Тільки вірним побратимам —
В сто каратів слово,
Та собі хосен безцінний
У чотири рани.

А вже осінь — на отави,
І туман — на скроні.
А вже весни колисають
Молодечу парость.
А йому гримить дорога
У такім розгоні,
Що від подиву у полі
Б'є у поли старість!

— А піднімем, — каже, — хлопці,
Першу — за дорогу.
Другу спробуєм, щоб вдома
Ненька не тужила!
Третю, хлопці, — за мого
Брата вороного.
А четвертую — за те вже,
Що не зна й дружина!

*Балада
поза часом*

Дощило на осінь в непевній добі.
Був ранок блідий, мов каменя.
В камзолі старім при фамільнім гербі
Стояв поза часом Веймар.

Довкола двадцяте століття ревла,
Машины брели, як готи.
...З-за столу підвівся, відклавши перо,
Йоганн-Вольфганг Гете.

Пішов одпочити у свій букенвальд:
Там тихо. Там тінно. І вільгло.
Там буки в гармонії ладяться в ряд
І думають вічно і вільно.

Під крони ступив — і на кроці завмер,
До скрику незвичне узрівши:
Вгризалася просіка поміж дерев,
Якої не малось раніше.

Здалося: той просвіт вгрузав, як тесак,
В ніщо. В ірреальну нішу...
Він терпнув нажахано: що б то за знак?
І чий то свинцево округлився зрак?..
Та буки мовчали.

І світ ще не знав,
Що скоро народиться... Ніцше.

Одначе перестрах за мить одлетів.
Ласкаво манили дороги.
І бронзово слались плоди жолудів
Йому в олімпійські ноги.

Та щось його знов зупинило в ході
На третьому кроці фатально:
Причулось, що топче він не жолуді,
А пальців дитячих фаланги.

...Ти кажеш: в баладі порушено лад
Імен і віків на планеті...
А де ж я подіну тоді «Buchenwald»¹,
Що лісом здавався Гете?!

¹ Бухенвальд — один із багатьох фашистських концтаборів смерті, де загинули тисячі невинних людей.

Покута

Цикл

I

Біг по життю, як по житю. Топтав обома.
Все дозволяв собі у незагнузданім праві:
Луки топив. У криницю плював легкома.
Свиснувши гучно, лелек поціляв на заплаві.

Якось оглянувся — залякла судомно рука:
Жовто тяглася за мною пустеля, як згуба.
Хрипло синіла затиснута в труби ріка.
Пір'я летіло, мов листя усохлого дуба.

Здумав напитись — криниця чорніла, мов дот.
Німо конав соловей. Задихалася жаба.
В очі плював мені димом ядучим завод,
Жерли машини останнє повітря
пожадно.

II

Снилось чи марилося:
рибою став.
Дужим осетром навспак течії
Предків дорогу у нерест верстав —
І загубив коло греблі її.

Бивсь у бетон.
Проклинав манівці.
Кров валувала із мене, як дим.
Тяжко боліли у ліктях плавці.
Мерли нащадки у лоні моім.

Над озерцем журавель споважніло
В академічній задумі ступав.
Небо спадало. Бджола дзигмоніла.
Сонце звисало в коштовний опал.

Глянув у синій, неторканий став.
Чистий, мов совість.

Аж вріс я у нього,
Коли побачив себе, молодого:
Сивим я став.

Та коли вдруге возводив десницю для суду,
Владно собака поклав мені лапи на груди
І похитав головою:

«За що ж ти... дитя?!»

Сором окропом ошпарив.

Жбурнув у траву

Ремінь тужавий, що звивсь по-вужачи кільчато.
Але маленький тиран хоч би схлипнув —

затято

Вогники вовчі ховав під біляву брову!

Кинувсь із двору.

Оглянувся біля верби —

Вдарила ніжність у груди крилом лебедино:
Тихо собака лизав малюкове коліно,
Де червоніла попруга моєї ганьби.

Диво сподіялось: в синові очі жорсткі
Звільна верталась погідна наївність дитяча:
Впав головою невтїшно

на лапи собачі

В першій покуті за перші провини гіркі.

Сльози лице окропили, мов лагідь Дніпра.

Мить зупинилася. Тиша тремтить, як росина.

Світ засвітився, мов батько: рождалась Людина!

...Мудро всміхався собака очима добра.

Вечір. Голуби...
Так празниково і прозоро!
На варті пам'яті дуби
Зорюють у дозорі.

Весь безмежний світ
Задрімав — не дише.
Чути навіть, як незримий цвіт
Біло опада із вишень.

Солодко човнам
В ласкавім літеплі Славути.
І сниться стомленим синам
Цілунку м'ята-рута.

Сиві тумани
Вийшли з оболоней.
А можливо, то козацькі сни
У похід сідлають коней?..

Все б отак іти
Під материнським стягом вишні
І скибку місяця нести
В прозорій чаші тиші.

Вигнути б крило,
І в небеснім леті
З вічним батьком проминуть село,
І спинитись... у легенді.

Отак вітерцем перейти за леваду шовкову —
Засвітиться гай,

а за гаєм — село.

І все проминуло до мене повернеться знову,
А літ перебутих одразу немов не було.

І я упізнаю хустину легку за плечима,
Хоч стільки у ріках збулося води!

І ти мені тихо озвешся своїми очима...

Та це вже — ніколи...

Ніколи... Ніколи...

Завжди.

І я повернуся у пору мою світанкову,

Відчувши в долоні пелюстку руки.

І вперше промовлю колись не промовлене слово,

І вернеться в осінь з тієї весни

ластівки.

Розтане сніжок на роками притомленій скроні.

Повернеться листя в грудневій сади.

І дзенькнуть вудилами юності нашої коні.

Та це вже — ніколи...

Ніколи. Навіки.

Завжди.

Летів до тебе турманом через моря і дні,
Спадав із неба тугою, а ти сміялась: «Ні».
Я зіркою безсонною зацвів на кружині,
Світив у вікна соняхом, а ти своєї: «Ні».

Тоді прилинув лебедем і скрикнув на стерні.
Припав до тебе леготом, а ти сказала: «Ні».
То я заплакав річкою в гіркому долині,
Вже й пересох із відчаю, а ти своєї: «Ні».

Тоді віддав я вітрові свій розпач і одчай
І прошептав зневірено на цілий світ: «Прощай!
Злечу у небо турманом востаннє на біду,
Впаду, мов камінь, тугою».

А ти зітхнула: «Жду».

П*очуття миру*

Гейкнули волам чумаки на розпутті,
Рушили в тамтому столітті
Білої понтійської солі добути
Чорне своє горе солити.

Та чи ви, панове, пішли за водою,
Чи воли осліпли в завію,
Що й чумацький шлях вже поріс лободою —
Тільки сіль у небі сивіє!

Вдома вас чекали, та вже й перестали,
Бо таки минулось чимало:
Ледве чи не втретє ваш рід переставивсь,
Доки ви собі мандрували.

Де б отак баритися, бісові душі!
...Відгуло на сотую весну:
— Збились ми з дороги земної
у пущі,
То оце верстаєм небесну.

Що вас занесло в ті парсеки трикляті?
Ми вже завели й космолети,
Але ще такого, коб вас перейняти,
Спорядить не маєм кебети.

Як же вас вернути на рідні пороги
А хоча б на яблука пізні?
Вже ми чи не всі перебрали дороги.
Спробуєм останню... у пісні.

Людей, звичайно, більше, ніж народу...
Коли виспіваєш на цілий сход
Любов до людства... з сотого заходу,—
Згадай, нарешті, і про свій народ
Хоча б за те, що має він в цю мить
Виконувати каторжну роботу:
За тебе перед людством червонить.

До проблеми:
«Революція і митець»

О, страшна злоба сатрапа: обіходь за три версти...
Ось він берло стис у лапі; темна кров жадає мсти:

«Хто мене, обранця бога, осміяв на весь граніт?!»
Скульптор падає у ноги, але пізно: не вмовить.

«Смерть!» — суддя кладе печатку на розгублений папір.
Кесар зменшив: для початку — пожиттєво, серед гір.

...Десь за рік чи два неквапом хитрий, хтивий, як шакал,
Перший фаворит сатрапа майстра в скелях відшукав.

Він сказав йому: «Негоже марнувать такий талан.
Скелі — слава тобі боже!.. Є один цікавий план:

Як не хочеш гинуть здуру — обери найвищу з гір
І преславною фігуру возведи чолом до зір.

В мить, коли довершиш діло, догодивши кесарю, —
Вибирайсь на волю сміло — від корони говорю!»

О солодкі волі пута, о свободи дикий цвіт!..
Півжиття великий скульптор упокорював граніт.

Але в мить, як мав би кесар досягти вінцем висот,
Люд розгніваний у кресах учинив переворот.

«А, лакузнику сатрапський! — взяв народ за чуб митця, —
Отепер за норів рабський ти досидиш до кінця!

А щоб легше зносив кару на покiрливiм горбi,
Ми пiдкинемо до пари кесаря твого тобі!»

...I гризуть зубами грати, i кленуть своє життя:
Що один: «Аби ж то знати...», а другий: «Якби ж знаття...»

А зрадник завше продає когось.
Вірніш, к о г о с ь він просто перепродує
К о м у с ь, щоб за навар купить к о г о с ь
На перепродаж.

Бо платить собою
Він не спроможний вже з причини тої,
Що сам в собі самому не існує.

Але мене дивують покупці:
Невже так важко, зрештою, збагнути,
Що в мить, як продають тобі к о г о с ь —
Т е б е ж самого, йолопе, купують...
На перепродаж?!

Великий Гоголю,
Наш отче і колего!
Колего?.. А чом би й ні: в однім, вважай, коші
І за природою душі, і за... папером.
Що ж до ручки, то в мене навіть краща,
Ніж Ваше гусяче перо, колего.
Одне лише зосталось нам вчинить,
Щоб зовсім порівнятися:
Спалить, як Ви колись, усе, що не збулося.
(Ах, як воно у Вас горіло, отче:
Той племінь виден і сьогодні нам
Во дні і ночі!..)
...Зібрав якось усе своє (найкраще, зауважте),

Черкнув сірник — і хай воно горить
На славу нам, онукам, — у науку!

І що б Ви думали, колего: не горить!

Чи, мо', папір од знаків водяних
одсирів? Так чистий же спалахує, мов порох!

...Послухайте, колего: а що як помінять чорнило?

Зацний філософе Григорію Савичу
(В миру — Сковорода),
Здрастуйте!

Ми, звичайно, воздаємо Вам належне
За те, що зуміли втекти
в безмежне з буденного содому.
(«Світ ловив мене, але не впіймав» —
Цитую. Забув, щоправда, з якого тому).
Та зауважу при тому: добре було, батьку,
втікати із саквами, коли світ ганявся за Вами
...волами!

Але скажіть: як втекти чоловіку нашого,
космічного, віку? Та ще оці клятві телефони:
Дзвонять у всі дзвони, як на віче!..

Пробачте, що там за сміх? Ну вже й молодь пішла,
чоловіче!
...Чи я щось не те сказав?

Двері в святилище Слова ногою відкривши,
 Зліз на вітвар, похмелився із чаші причастя.
 Три початківці поодаль принишкли, як миші.
 Критик в'юнкий обернувся на вісімку: «Драсті!»
 («Жінка та й... діти ж, — подумав. —
 А, ну його к трясці»).

Там, за дверима, шепталися потай: «Нездара!
 А от спина — до судів і пересудів дійде,
 Ба, чи й не далі...» — значущо кивали під хмари
 (Ну й, не забудьмо ж: у кожного жінка та й... діти).

Тільки Поет, що давно перейшов рівнодення,
 Скрушно хитав головою і думав у прозі:
 — Не доведи, щоб колись і моє імення
 Люди востаннє згадали з полегкістю...
 у некролозі.

Звідав я мить, коли доля крилом обійма,
Знаю нещадність падінь у безпам'ятні трави...
Тяжчого ж, брате, видовища в світі нема,
Аніж поет, що старцює під вікнами Слави.

Про світ увесь казати не берусь,
а все ж траплялась і мені нагода
у світі многоликім побувати,
що гув, як вулик, у стонадцять мов,
дивуючи одмінністю ландшафтів,
повір'їв, рас, і рис, і кольорів.
Та з-поміж див, дивин і дивовиж —
одне

ніж збагнути не в спроможі.
І щоб сказати: надто вже замудре,
так ні ж — простішого дарма й шукати!

...Є тип людей чи, пак, стереотип,
що зустрічається у кожному краї,
клішований:

в Канаді, чи у Штатах,
в Японії, на Фіджі, чи в Парижі
(немовби їх з держави у державу
везуть поперед тебе: тільки вчора,
здається, у Нью-Йорку розвітались,
а він уже у Бельгії стрічає,
хоч в іншій строї, а з лиця — той самий).
З ним вельми легко увійти в контакт:
говорить мовами усього світу,
достоту жодної не знаючи.

Одначе
для діла — саме стільки, скільки треба.
(Для серця ж...

А до чого тут воно,
коли про діло йдеться?)

Як правило, натурою широкий,
без комплексу місцевих сентиментів,
він незлобиво, зверхньо посміється
над вашим і тутешнім пережитком,
чи «хай по-твому — патріотизмом».
Обніме широко, через моє плече
на власну позираючи лівицю
з годинником японським: чи не довго?
І тільки вже біля самого трапу,
одвівши очі, кине мимохідь:
«Ну, як воно ведеться там у нас...
У вас, пробачте, як тепер живеться?»
І, схаменувшись, похапцем наклеїть
зневажний сміх модерного хлопчини,
що вчасно збувсь наїву хутірського:
«Усе ще там... про корінь гудемо?»
І, жестом міжнародним поплескавши
по рукаві, пластмасово докине:
«Ну що ж, давай... Лети в своє гніздо.
Салют усім!» — і кроком діловитим
господаря, вважає, усього світу
сягністо рушить у людський загал.
І тільки на якомусь перехресті,
упевнившись, що я його не бачу,
він раптом опаде, немов листок,
прибитий вітром із чужого саду.
Прижухло-сіре, в кожному регіоні
однакове, притерте до ландшафтів,
розтане між відсталих автохтонів,
що поспішають до свого гнізда.
Від них несе міцним робітним потом,
чужим вином, наїдками чужими,
які для кожного із них — свої.
І, доторкнувшись їх живої плоти,
воно зів'яне, як стара газета,

прочитана і кинута в смітник.
...Стоїш, розгублений: чи був насправді?
Та був же, але наче... й не було.
І тільки у бензиновому смозі
лишився присмак диму сигарети
та в присмерку — якісь чи то дві крапки,
чи очі.

І невловна тоскнота
чогось реального: «Ну, як воно тепер
у нас... у вас, пробачте?»

...Літак припав до рідного бетону.
Зітхнуло серце: слава богу, вдома!
Виходжу легко із аеропорту,
а він... уже біжить назустріч радо
і, міжнародним жестом поплескавши
по рукаві,

одною з мов планети
(здається, українською сьогодні)
гука бадьоро:

«Ну, здоров... Салют! То як воно
тепер у нас там... пробач, у них
живеться?»

І вже хазяйновито закида
твою валізу на моторну тачку,
і щось крізь награно бадьору маску
прислужливо-лякливе прозира,
і в двох кутках, де мають бути очі,
жовтіє туга двох листків промерзлих,
прибитих вітром із чужого саду,
яким немає вороття назад.
Бо де той сад — забулося давно.

...Страшніше смерті, як нема де вмерти.
Коли для всіх однаково ти свій,
чужим для всіх лишаючись, одначе.

*В оборону
хліба*

Юначе мій, чиєсь мами сину,
Зодягнений на джинсовий мотив,—
Я аж завмер, коли ти... півхлібини
«В дев'ятку» натреновано вгатив!

Солоним потом заливає спину...
Футбол, як бачиш,— не солодка гра!
Перепочинь. Та поговорим, сину.
Бо є про що. І — вже давно пора.

Я просто, не домішуючи меду,
Скажу:
 коли ти замахнувся ривком
Ударить хліб,
 твоя весела кеда
Мені під серце влучила носком.

Ти вдарив так,
 що потемніло в оці,
І по державні крайні рубежі
У всіх, безхлібних в сорок шостім році,
Від жаху похололо у душі.

А у батьків, які на полі ратнім
Ділили хліб, мов долю, у бою,
Озвалися старі солдатські рани
І заболіли в смерті на краю.

І в матерів, коли ти через луки
Котив хлібину, як футбольний м'яч,—

Так застогнали, затужили руки,
Немов по них ти потоптавсь навскач...

Ми всі із хліба виростили, сину,
Із праці себто — чуда із чудес,—
Вона ж і народила в нас Людину,
Піднявши з чотирьох до піднебесь.

Нас кликав хліб на добре, чесне діло
До братнього трудящого коша.
Ми в нім шануємо не тільки тіло,
У нім — народна світиться душа.

І я тобі сказати чесно мушу:
Ти можеш лущить м'яч, немов горох,
Але коли вже замахнувсь на душу —
Дивись, щоб не спіткнувсь... на чотирьох!

Його тягло на смітники старі
Заштатних міст.

На призабутих сховах
Він розгрібав оплюсклі мочарі
Захлівних правд, інтрижок містечкових,
Базарний несмак лілій паперових,
З яких сміялись навіть сміттярі.

Там спочивав у мушлі самоти
Усім єством. Він зневажав одвіку
Людей з печаттю вищої мети.
А вже ж радів, —

до заячого скрику! —
Коли в чийсь душі, хоч невелику,
Знаходив рідну цятку чорноти.

Його тягло на смітники старі.
Він там ставав значним собі самому.
І, притоптавши проблиски зорі,
Перекопати прагнув світ у тому,
Що всі ми — люди. Себто, в основному,
Такі собі... звичайні сміттярі.

Та справжні сміттярі не прийняли
Його до спілки.

Гідні маєстату,
Сказали, що местимуть, як мели
Сміття із хати, але цур — не в хату...

Він гріб в такому захваті гонитви,
Немов збирався пережити віки.
І чисто чистив свояків до нитки
Метким хапком нечистої руки.

Трусив державу обома, як грушу.
І якось за ікону з тогобіч
Віддав чортам без торгу власну душу,
І тішивсь, що
 за б е з ц і н ь
 має р і ч!

Та вдарив дзвін.
 А звісно — після дзвону
Не візьмеш за оградку й помела.
Щоправда, схопились про ікону,
Так на ж тобі... фальшивою була.

Летів по спинах

в позахмарні далі...

А ті, по кому сходив на верхи,
Дрібнішали до розміру сандалі
З його меткої, пружної ноги.
Вони ж раділи за свого орла!
І сподівалися в земній юдолі,
Що на віддяку за сувору долю
Він їм прихилить небо до чола.
А він все вищих верховин волів!
І вже як зовсім притомило спина, —
Полинув далі, легко і неспинно,
По схилах їхніх схилених голів.
Вони ж раділи за свого орла,
Чекаючи, що за роботу чесну,
Він їм відкриє таїну небесну,
Добувши корінь з вічного числа.
А він сягнув такої далини,
Що де йому до клопотів земного!
І, якось глянувши увись,

вони

Устигли вгледіть лиш маленькі ноги,
Що віддалялися за ті пороги,
Звідкіль уже не діждешся й луни.
І враз їм відпустило під грудьми,
Як після чарки на тяжкім похміллі.
І спина розгорнулася крильми,
І вперш вони почувалися людьми.
От тільки голови чомусь... боліли.

На спаді літ над складнощами світу
Філософ битись, врешті, притомивсь.
І, вивівши парадоксальну мисль,
Зітхнув:

«А чи було б цікаво жити,
Аби з усього вишукати смисл?
Та от... цікаво (взяв би його біс!)
Ще б оце питання прояснити!»

Рожевий обиватель сплюнув сито
І кинув знехотя, мов чайові,
Що світ — яснішого нема у світі,
І нічого терзатись голові!

Старий кивнув:

— А й справді небилиці.
І все ж питання штурхають під бік.
Хоча б таке: чому літають птиці,
А ми з тобою ходимо одвік?

— О господи! Та відповідь, вважайте,
Сидить при вашому ж таки столі:
Тому й літають, щоб не заважати
Ходить нормальним людям по землі!

Н*ебо полеглого безвісти*
Поема-діалог *

* Друкується
із скороченнями автора.

I

— Я — прах. Я — відлуння залізної роти заслону:
Вона відійшла по тривозі

на вічний рубіж.

Біжить по мені

до дитсаду

Сурмить у козацького рога доріжка з гудрону,

про мене

Трубіж.

Щоранку мій син

по алеї

спішить на роботу.

Він теж, як і решта, не зна,

що іде по мені,—

Полеглому безвісти

в кратері N-ного фронту,

Прикиданім квапно

напарником

у борозні.

...Тоді, в сорок першим,

сірили довкруг огороди,

Поорані мінами так,

що й не снилось плугам!

Ми вдвох прикривали

відхід поріділої роти.

Та з нами «максим» і гранати — на страх ворогам.

Ми добре тримались,

аж поки у ліве запліччя

Як він,
завищавши в нелюдській безвиході: «Танки!!!»,
Шугнув бур'янами,
вхопивши зелений мішок.

...Затим по мені прокотилось, важке і залізне:
Спочатку на схід, а по часі — на захід пішло.
По тому крізь мене трава лоскітливо полізла,
І дуб оповив,
наче лавром,
корінням чоло.

Уже по загиблих відплакали вдови на тризні.
Уже й від чекань матерів
охолола зола.
Ще довго шукала мене по Європах Вітчизна,
Та, врешті, й вона
до реєстру безвісних внесла.

У вашім краю
всорокове
одквітнули вишні,—
Вважай, півжиття проминуло.
Для мене ж — то мить,
Бо, ставши землею,
ввійшов я у виміри інші,
Де час безначальний
в безмежжя своє стугонить.

Ми всі тут — ровесники.
Вічність не важить на дати:
І предок далекий, похований ще в неоліт,
І в дарницькій ямі убиті прицільно солдати,
І тінь космонавта, що тільки завершив політ.

Над нами панують закони кінцевого ладу,
Де всіх порівняла
по-своєму праведна смерть:
Як смерд, по-сирітськи зішуливсь
обранець на владу,
І, наче обранець, возліг успосліджений смерд.
...Коли по війні
вже косили тридцяті отави,
Причувсь мені голос,
що ледь мерехтів у імлі,
З одної,
можливо, й забутої вами держави,
А я таки вчув,
бо віднині — ровесник землі.

II

Той голос вістив:
«Я — вождь. Я — верховний останнього племені майя.
(Посунься — у тебе під ліктем вінець мій лежить).
Я зараз таку таємницю повідати маю,
Що декому з мертвих удруге не схочеться жить!

Ти відаєш золото?»
— Що воно, мертвому, варте?! —
«А відати треба, аби не терзавсь каяттям.
Ми теж при житті
його мали, вояче, за жарти,
Аж доки за нього платить довелося життям.

У нас того золота (хай воно щезне навіки!)
Було — як сміття: на забаву малечі ішло,
Аж доки у креси не вкравлись брати блідоликі,
Надійно сховавши під усміхом щирим
жало.

О, як ми сміялись,
коли, утішаючи пиху,
Вони в золотій лихоманці впадали у шал!
Та меншало скарбу.
І стало усім не до сміху,
Коли вже і нас
почали убивать за метал.

Під корінь косили, не давши піднятись отаві:
Ніщо не сховалось від гострого ока заброд.
То страшно, вояче, як гине держава у славі.
Та тричі страшніше,
що гинув безславно народ.

Тоді ми і зважились
в розпачі
на небувале:
Зібрати усе, що лишилось від золота в нас,
І скласти під брилу, яка обвалитися мала
З найменшого доторку
в нами ж призначений час.

Були ми останні. І небо усе нам прощало.
Ми склали присягу страшну на захмарнім шпилі.
І вищою владою вибрав себе я нещадно
Роковим гінцем до убивці моєї землі.

Я в табір зійшов і сказав головному корсару,
Що з доброї волі, за власне життя навзамін,
Вкажу йому схов.
Та боюся від племені кари:
То хай супроводить увесь,
при оружжі,
загін.

Я вів очужіло.

Ішли вони владно й зугарно,
Безпечні такі,

як на ловах орли молоді.

А що стеретися,

як ми ж їх привчили безкарно

Вирубувать нас

у наївній своїй глупоті?!

Мене вже ніщо не тримало на білому світі,
Хіба тільки зненависть боєм кричала із віч,—
І все ж я здригнувся, коли у непевному світлі
З'явилася брила і рушила тяжко навстріч.

Восходило сонце. Прокинулись перші пташини.
Земля голубіла, як ще не почата скрижаль.
І так мені жити запраглость тієї хвилини,
Що навіть до ворога звідкись проклюнувся жаль.

Та жаль спопелів,

коли око моє знелюдиле

Торкнулось на мить

недосяжних нагірних висот,

Де тінями предків над урвищем диким видніли
Останні із тих, що колись називались — народ.

Я руку підняв — опустились вони воедино
В жорстокій молитві за всі наші муки земні.
І тої ж хвилини,

відчувши на вії росину,

Осяг —

небеса відпустили покуту мені.

Вказав я перстом головному корсару,

щоб рили

При скелі. А сам,
обійшовши за спинами їх,
Окованим берлом ударив по кореню брили...
І от я — під нею. І скарб в узголів'ї затих.

А поруч жовтіє привалений каменем зайда.
О, скільки століть він
рукою до мене гребє!

Та саме при скарбі
щоразу рука його пада.
І так він гребтима, катуючи вічно себе.

Той скарб недоторканий.
Ми на урочому сході
Його закликали від поганих, ненависних віч
До того числа, коли явиться в нашому роді
Нащадок,
який нам поверне ім'я з потойбіч.

Він прийде до мене по сонцю.
І ледве торкнеться
Холодного каменя —
брила зведеться в блакить,
І я передам з-під свого відболілого серця
Заключу торбину, де скарб непорушно мовчить.

Вояче, я права на вибір не мав. Нас так було мало, що навіть...
для зрадника місця не стало. Повір, не було кого й зраджувать,
брате: ми кожного, наче дітей своїх мати, по імені знали. Нас
так було мало, що кожен рівнявся народу. То ми вже не стільки
свободу — хоч павіть на зрубаним дереві роду ішли рятувати.

Життя ні по чім видавалось мені. Та й хто б його вартість
означив, солдате, коли воно так піднялося в ціні, що стало життя
всього племені вартє?!
73

Тому я послав його без каяття заложником смерті. Від смерті діставши надію нащадкові на майбуття. І — вірю! — в далеких праправнуках наших і я озовуся колись з небуття. Я час той чекаю із чистим сумлінням...

Твоя тепер черга, вояче, на сповідь. Таке гоготіло у вашому небі, що навіть у нас, на дев'ятому споді, диміло ядучою сіркою пекла.

І все ж одного зрозуміти не можу: вас так було багато, — мільйон і мільйони! Землі доокіл — неперейдені гони!

Чому ж ви за кожен поріг умирали, немовби кінчалась земля за порогом? Чому ж ви ішли на пекельні страждання, немовби із племені майя — останні?

Такі ж ви на люди і землі багаті, що можна було й пересидіти, брате, навалу минушу у хатнім теплі. Ви — море, чужинці — всього лише піна, що, врешті, сама б і зійшла безгомінно. А ви б залишились на отчій землі, що ваше коріння тримає надійно. Вас так було багато!..

III

Я тихо зітхнув, перекинувши гранату в лівицю. А все ж він почув у своєму далекому столітті. І кинув по-царськи:

- Мовчи, коли важко про це говорити.
- Повідати легко. Та як пояснити?
- Ти землю питаєш, що все розуміє на світі?! А я вже — земля...
- Ну, що ж, коли так, — починаю, правниче, здаля:

Я народивсь біля Ворскли в низенькій-низенькій хаті. Усе там низеньке було: стіл, і ослін, і хлів. Низенькі батько та мати. Низенько стелився хліб.

Таке нам дісталось з тих часів, коли ми низенькими всі були, бо наші очі з ранку до ночі в землю росли. От лишень із серцем нічого вдіяти не могли. Хоч як стерегла його ношно і денно

досвідчена варта, проста і таємна, а серце з грудей поривалось у небо. І якось (це довго пояснювать треба) ми тілом сутулим за ним подались. І наші зіниці, як спрагли криниці, живої води із небес напились. І врешті відчули, торкнувшись блакиті, що можна, правниче, по-людському жити!

Це сталось на першій прогоні двадцятого віку. Червоним червоне хлюпнуло у вікна. І зрушився звіку приладжений лад, і квітень вернувся в сирий листопад.

А все ще лишалось дрібним до нетреба: хатки і стодоли, та ми вже до неба підводили чола. За серцем — у небо!

— Про небо... не треба.

— Ні, треба — про небо! І я вже й не знаю, чому... можливо, що сам народився низеньким, мені заманулось тієї пори піти... в зіздарі.

Я так їх любив, мої зорі далекі,
Що знав поіменно, як в школі дівчат.
Комуś незбагненні, засвітні парсеки
Були мені ближчі, ніж гони левад.

Коли цілоденно під вигнутим склепом,
Як брата,
голубив німий телескоп,
Находив старий академік
і тепло
Рукою торкав мій напружений лоб.

Були в нього очі до безуму сині!
Басив хрипувато у ночі сирі:
— Тепер і вмирати пора б мені, сину,
Бо ти вже за крок від своєї зорі...

Вертілось на курсі дівча бистрозоре.
Усе в телескоп поглядало з-за пліч.

Аж доки відчув,
що вона не на зорі —
Скоріше мені зазирає до віч.

Під осінь, коли журавлі відячали,—
Обох нас о тихій жовтневій порі
Крилом голубим небеса повінчали,
Одягши на пальці по срібній зорі.

Весілля моє не дзвеніло гранчасто.
Зате,
 поділившись нехитрим пайком,
Нам стільки братове назичили щастя,
Що й закут в гуртожитку вибив студком!

Як сон, здаленіла студентська вечерея...
І вперше розкрився, мов квітка, zenit,
Коли вона в ніч двадцять другого червня
Синочка
 зорею
 явила у світ.

Я вранці дізнався.
 Летів, як на свято!
Та вже за порогом,
 зламавши межу,
Вручили повістку мені з військкомату...
І от я, безвісно загиблій,
 лежу.

А з сином я так і не бачився зроду.
Та знав, що він — є!
 І в страшну круговерть
Ішов я не тільки за гідність народу,—
Стояв і за синову гідність на смерть!

Ми скарбу не мали про чорну потребу.
Та й, врешті, правниче, хіба ми могли
Сховати в торбину стремління у небо
І землю, яку в небеса возвели?!
Тож нам не було запасного обходу.
Єдине вело нас під кулі й ножі:
Чи впасти під небом, достойно народу,
Чи гідність зарити в приватній межі.
Ішли ми уріст на жорстоку роботу,
Себе не діливши на корпус чи взвод.
І кожен окоп наш дорівнював фронту,
І кожен солдат виростав у народ.

IV

«Я все зрозумів. І високе мене пройняло:
Народ твій достоїн, щоб жити для нього й страждати.
Одначе
іржею гризе мене сумнів, солдате:
Чи все воно так уже цільно і чисто було?»

Чи ваша зоря на громаду ділилась по правді? Чи всім вона порівну сяяла щастям вгорі? Невже не траплялись між вами особи, що прагли, над іншими ставши, себе прирівнять до зорі?»

— Я знаю, на що ти, володарю, важиш. Не буду сахатись від правди вужем. Ми — люди: ніщо нам людське не чуже. Було. Може, навіть трудніше, ніж важко.

Але і в трагічні, сполохані дні, які б доморослі свічада не липли до неба, — ніколи від них ми настільки не сліпли, щоб в зблиску їх втратить зорю верховинну. Одну лиш Людину, яка нам відкрила у небо дорогу, — не з промислу бога, а ми руко-творно вознесли на рівень зорі. Ти чуєш, правниче: не він себе сам, а ми дарували його небесам своєї великої долі.

А ті, що із власної волі себе величали на вищі світила,— самі ж і згоріли, як метеорити, і пилом в червоному вітрі розвіялись, навіть на землю не впавши. Та все це пояснювать довго і важко...

— Не бійся: земля зрозуміє усе. А я вже — давно земля...

— Це — тільки примовка до справжньої мови, правниче. А суть виростає із правди моєї землі: ми вперше за всі покоління і віковіччя таких верховин добулися на власнім крилі, що маємо право обранця самі й розвінчати, коли забуває, чийого він кореня син. І тільки єдине ім'я сповідаємо свято. Імення Людини, що вирвала нас з трясовин, аби ми людьми таки зважились, зрештою, стати.

Не ми підняли його зіркою на верховини — колінопреклонно, на звіку покірнім горбі. Він сам, засвітившись великим добром до людини, зорею зійшов, щоб її ми відкрили в собі.

«Ти справді щасливий, бо вічна зоря над тобою. А тільки при цьому повідай відверто, солдате: чому ти і досі в руці затискаєш гранату, неначе відплату, готову щомиті до бою?

Нові покоління гортають за ступенем ступінь.

На дубі громовім пагіння зроста молоде.

За давністю часу,

покараний небом,

відступник

Прощення достоїн: він сам у могилу іде».

— Аби ж то й по цьому!

...Та кров не відмити дощами.

Вовік не замолимо двадцять мільйонів смертей.

Якщо нам і справді даровано право прощати,

То саме воно й не дозволить...

заради дітей.

«Ти кажеш, солдате: сувора відплата для всіх і для кожного рівна, як доля. Чому ж тоді той, що на смертному полі прикидав тебе ще живим у межі, і досі безкарно петляє по світу? Чи, може, по нім вже одплакали дзвони?»

— Живий... Не царюють над ним і закони всевладної смерті.
Чи є ще жажливіший суд на Планеті?!

...З війни повернувся у наші краї. І, певно, що був не останній у битвах: на грудях світив нагороди свої. Лице ж було тьмаве, до попелу сіре, немовби земля... сорок першого року.

Щось гнало його на те місце жорстоке. Щоночі він пальцями нишпорив землю. І часом докопувавсь майже до мене — так близько, що ледь не торкався гранати.

Щоночі він гріб округ мене в якімсь навожденні

І крик божевільний у горлі своєму душив.

Він, певно, хотів докопатись прощення у мене,

Щоб я перед вічністю зняв йому камінь з душі.

*

— О, як він жадає вернутись в роковане літо,
Щоб викупить право на смерть у вогні і диму!
Та двадцять мільйонів в такому злились моноліті,
Що місця між ними нема
і не буде йому.

V

Дружина моя переплакала потай розлуку.

Зустрівсь удівець їй,

що горя по вінця дістав.

І так вони разом, на двох поділивши розлуку,

Жили собі ладом. І син під крилом підростає.

Вітчим одігрів біля хлопця сирітство солдатське:

Родину його прокосила під корінь війна.

І я йому вдячний за синову долю

по-братськи,

За те, що вдовою не в'яла самотньо жона.

Мій син уже має дружину,

спокійну і гожу.

Він, правда, не в зорі — в науку про землю пішов.
Та є онуча, до краплини на мене похоже —
Йому я дарую свою непочату любов!

Дали йому ім'я моє.

Щодев'ятого травня,
Коли над землею засвітиться дата свята,
Приходять вони усією родиною зрання
На тихий майдан, де сіріє гранітна плита.

Там чітко, як чоти, крокують солдатські імення.
Між них і моє озивається зорям в зеніт.
І вишого щастя немає, правниче, для мене.
Коли мій онука долонею гріє граніт.

Він пальчиком легко пливе по заглибинах літер,
Виводячи з далей засвітних
імення моє.

І я відчуваю, як сонцем напоєний вітер
У грудях потужно живлющим струмком виграє.

І я вже й не знаю: чи справді — на вічнім постої,
Чи це — тільки сон,
що за мить туманцем промайне,
І я з онучам перейду до травневого столу —
Такий молодий, що ніхто й не впізнає мене!

А потім дружина покличе свого побратима.
Удвох налаштують на стіл поминальний обід.
І в світлій зажурі вона усміхнеться очима
Моєму портрету студентських задалених літ.
Налле чоловік її

в третю мені, як належно.
Дружина покрає хлібину
і тихо сплакне:

«Любив присолити»,— і висіє сіль обережно.
«Спасибі,— скажу.— Тільки ти не оплакуй мене.

Так сонячно в серці!

Я, може, щасливіший навіть
Від тебе в цю мить і тому не приймаю жалю:
Бо ти мене любиш уже як відлітану пам'ять,
А я ж тебе так, як у двадцять, живою люблю!»

А потім онук побіжить... по мені до дитсаду,
З розгону промчить вітерцем за рокову межу.
І я вже й не знаю: чи він то майнув у леваду,
Чи, може, то я із дитинства до нього біжу.

Біжу навпрошки в трав'яному хмільному настої.
Гукаю загонисто в теплу блакить журавлю.
І кожную стеблину до болю вчуваю п'ятою,
І кожную дощину живими устами ловлю.

Біжу, а довкола — усе незнайомо-відоме:
Метелики, птиці. Собака на срібнім цепу.
І мати виходить у синій хустині із дому,
І тихо зника, як бджола, в золотому степу.

І я ще не думаю, як це: по совісті жити,
Щоб стати землею... Я просто лечу поміж трав.
І так мені легко, немов... у далекому літі
Я все відробив. І землею зеленою став.

Біжу хлопчаком. Спотикаюсь. Збиваю коліна.
А мати сорочку з крамниці мені приміря...
І небо таке винозоре, як чисте сумління.
І вічна зоря — як народ.

І народ — як зоря.

«Перед людьми і землею...» 5.

Міра чуття

Вічне 9. Ода Києву 10. Чотири посвяти безсмертним 13. Колискова новонародженому киянину 20. Синівське (*диптих*) 21. Помста землі 23. Встань і гряди, Людино! 25. Платону Вороньку 27. Балада поза часом 30. Покута (*цикл*) 32. Похвала собаці 35. Тиша 37. «Отак вітерцем перейти за леваду шовкову» 38. «Летів до тебе турманом через моря і дні» 40. «Аж стогнуть голуби — така погідь всевишня» 41.

Почуття міри

Надія 45. «Людей, звичайно, більше, ніж народу...» 46. До проблеми: «Революція і митець» 47. «А зрадник завше продає когось» 49. «Ох і навчився ж прощати...» 50. «Великий Гоголю» 51. «Зацний філософе Григорію Савичу» 52. «Двері в святилище Слова ногою відкривши» 53. «Звідав я мить, коли доля крилом обійма» 54. Дивовижа 55. В оборону хліба 58. Смітгярі 60. «Він гріб в такому захваті гонитви» 61. Похмілля 62. «На спаді літ над складнощами світу» 63.

Небо полеглого безвісти (поема-діалог) 67

Борис Ільич Олейник

Мера

Стихи, поема

Київ, «Радянський письменник», 1984

(На українському мові)

Редактор *О. В. Луній*

Художник *А. М. Пугачевський*

Художній редактор *Н. В. М'яковська*

Технічний редактор *В. В. Чала*

Коректор *Т. К. Щегельська*

Інформ. бланк № 2146. Здано на виробництво 25.10.84. Підписано до друку 29.11.84. БФ 39895. Формат 60×70¹/₁₆. Папір крейдяний. 4,1 ум.-друк. арк., 4,2 ум. фарб.-відб., 2,23 обл.-вид. арк. Тираж 8000. Зам. 4-336. Ціна в оправі 70 к. Видавництво «Радянський письменник», 252054, Київ-54, вул. Чкалова, 52. Київська книжкова фабрика «Жовтень». 252053, Київ-53, вул. Артема, 25.

Олійник Б. І.

О-54 Мира: Вірші, поема.— К.: Рад. письменник, 1984.— 83 с.

Глибоко емоційні вірші громадянського звучання, інтимна лірика і поема «Небо полеглого безвісти» складають нову збірку відомого українського радянського поета, лауреата Державної премії СРСР і Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка.

Приваблює у цих творах соціальна гострота, заглибленість у проблеми сьогодення, свіжість барв образної системи. Поет продовжує розробляти теми любові до рідної землі, честі, совісті, непримиренності до наших ідейних супротивників.

4702590200-174
О М223(04)-84 БЗ.34.2.84

У2

COLEMAN

1908